

Проблеми людей похилого віку

Одним з головних сучасних завдань нашого суспільства є створення умов гідного життя літнім людям, які становлять нині п'яту частішу населення України. Саме тому соціальна робота з людьми похилого віку посідає пріоритетне місце в системі соціального обслуговування населення України.

Поняття «людина похилого віку» в Україні стійко асоціюється з настанням пенсійного віку (55 років для жінок і 60 – для чоловіків). Часто вживається термін «літні люди», який у більшості випадків має те ж саме значення, що і люди похилого віку.

Статистика показує, що близько 50% старих людей після першого контакту з чиновниками системи соціального захисту не приходять за соціальною допомогою повторно, тому що в них залишається почуття гіркоти й образи. Одна з причин виникнення цього почуття – недостатнє фінансування державою соціальних послуг і пільг для малозабезпечених шарів населення, відсутність строгого обліку адресности соціального захисту.

Особливої уваги заслуговує і відношення самих людей похилого віку до тієї допомоги, що їм роблять соціальні працівники. Практичний досвід і спеціально проведені дослідження дозволяють виділити кілька визначених стереотипів поведінки з людьми похилого віку.

1) часом неприйняття соціальної допомоги в повсякденному житті, недовіра до соціальних працівників, небажання бути залежними від чужих, сторонніх людей;

2) явні установки, прагнення і наполегливість в одержанні як можна більшої кількості послуг з боку соціальних працівників, покладання на останні виконання всіх побутових обов'язків;

3) незадоволеність своїми життєвими умовами переноситься на соціальних працівників, з якими безпосередньо спілкуються;

4) соціальний працівник сприймається як об'єкт, що несе відповідальність за їхнє фізичне здоров'я, моральний і матеріальний стан [1].

Основна частина населення людей похилого віку, з якими ведеться соціальна робота в різних її видах, виражає свою щирю вдячність соціальним працівникам, високо оцінює їхню працю. Однак нерідким є і недоброзичливе відношення, підозрілість, невдоволення послугами, що робляться. Іноді прибігають і до надмірного замилювання, вихвалюванню соціального працівника, щоб домогтися від нього тих послуг, що не входять у перелік виконуваних обов'язків.

Робота зі старими людьми у всіх країнах вважається однією з найважчих у всіх відносинах: велике розчарування осіб, що забезпечують обхід за ними; щоб його уникнути, необхідна висока професійна підготовка, розуміння і знання психологічних особливостей людей похилого віку.

Соціальним працівникам потрібно із самого початку готуватися до того, що в їхній роботі подяк буде значно менше, ніж підозрілості, необґрунтованих обвинувачень, а нерідко і незаслужених образ. Соціальні працівники повинні бути підготовлені до того, щоб бути терплячими й турботливими до будь-якому, навіть дуже примхливій і докучливих людей похилого віку.

Не можна сприймати стару людину ізольовану, поза його життєвим шляхом. Навпроти, те, що він являє собою зараз, є відображення багатоаспектного і багатшарового становлення особистості. Біографія кожної старої людини являє собою відображення вдалої або невдалої долі, можливо, розламаної або порушеного життя.

Найголовніше – кожна стара людина є особистість і як особистість має найбільше значення. Особистість – серцевина людського буття, його почуттів, переживань і дій. Особистість визначає і поведінка людини в процесі старіння. Кожна людина унікальна у своєму "Я" і ніяк не може бути підмінений іншою людиною, і в такому виді іншої людини не існує.

Самоцінність людини повинна бути збережена цілком, вона повинна бути неподільної, "індивідус" по-латинському значить "неподільний".

Людина вступає в контакти з навколишніми його людьми, створює з ними тривалі або короточасні зв'язки, підтримує їхній або відкидає; у ході цих контактів виникає приязнь або ворожість, довіра або недовіра [3].

На третьому етапі, тобто в старості, у людини з'являється шанс, якщо він правильно переборює цей віковий поріг, знову придбати загублену гармонію, причому на більш високому рівні.

Це коротке введення в суть положень психоаналізу, зв'язаних з питанням психічного старіння індивідуума, дозволяє скласти уявлення про всю складність і психологічні труднощі діяльності соціальних працівників

Тенденція росту чисельності людей похилого віку вимагає корінної зміни соціальної політики у відношенні цієї, найбільше соціально незахищеної категорії суспільства, особливо зараз, в умовах переходу до ринкової економіки.

Характеризуючи категорію людей похилого віку як соціальну або вірніше, як соціально-демографічну, необхідно приймати в увагу вікові особливості усередині самої групи людей.

Відповідно до класифікації Всесвітньої організації Охорони здоров'я до літнього віку відноситься населення у віці від 60 до 74 років, від 75 до 89 років – до старого, а 90 років і більше – до довгожителів.

Як відомо, на практиці людьми похилого віку звичайно вважають людей, що вийшли на пенсію. Однак, це мірило не може бути універсальним, тому що пенсійний вік у різних країнах різний. Разом з тим, жінки, як правило, ідуть на пенсію раніш чоловіків. Так, у нашій країні, вони мають право одержувати пенсію по старості з 55 років, тоді як чоловіка – з 60 років. Проте, у переважній більшості країн світу до людям похилого віку відносять громадян у віці 60 років і більше [3].

Для соціального працівника надзвичайно важливе значення має також цілий ряд факторів соціального і психологічного характеру, зв'язаних з

образом і рівнем життя людей похилого віку, положенням у родині, можливістю і бажанням трудитися, станом здоров'я, соціально-побутовими умовами й ін.

Літні – це дуже різні люди. Серед них є здорові і хворі; проживаючі в родині і самотні; задоволені відходом на пенсію і життям і нещасливі, зневірені в житті; малоактивні домосіди і життєрадісні, оптимістично набудовані люди, що займаються спортом, що ведуть активний спосіб життя.

Тому для того, щоб успішно працювати з людьми похилого віку, соціальному працівникові потрібно знати їхнє соціально-економічне положення, особливості характеру, матеріальні і духовні потреби, стан здоров'я, бути добре обізнаним про досягнення науки і практики в цьому напрямку.

З переходом у категорію людей похилого віку, пенсіонерів, найчастіше докорінно змінюються не тільки взаємини людини і суспільства, але і такі ціннісні орієнтири, як сенс життя, щастя, добро і зло й ін. Міняється і сам спосіб життя, розпорядок дня, коло спілкування.

За прогнозами фахівців, передбачається інтенсивне постаріння населення на початку XXI сторіччя, а також збільшення очікуваної середньої тривалості життя, тобто процес постаріння буде супроводжуватися значним підвищенням частки осіб старечого віку (старше 75 років) у загальній кількості людей літнього віку, які входять у групу ризику збільшеної потреби у медичній та соціально-побутовій допомозі [3].

Одночасно з процесами старіння населення відбувається трансформація сучасної сім'ї і відокремлення її поколінь за місцем проживання. За даними Міністерства праці і соціальної політики, в Україні окремо від дітей проживає біля 2 млн подружніх пар у віці 60 років і старше, а також понад 2 млн громадян похилого віку мешкають самотньо. Серед них 754 тис. потребують різних видів побутової допомоги, у тому числі у віці 75-80 років понад 300 тис. осіб. Проблеми людей похилого віку, особливо самотніх, загострюються на тлі низьких пенсійних виплат та дефіциту

дешевих товарів, зростання цін на комунальні послуги і продовольчі товари, нерозвинутої сфери побуту, незадовільної медичної допомоги, втрати суспільством почуття милосердя. Частина з них змушена переїздити до спеціалізованих стаціонарних соціальних закладів, потребує постійної сторонньої допомоги, обслуговування вдома.

Загалом, щороку кількість літніх на планеті збільшується на 2,4%. За прогнозами, до 2020 року кількість літніх людей може зрости до одного мільярда осіб. Демографічне старіння як глобальна тенденція розвитку сучасної цивілізації привертає увагу до становища людей похилого віку в сучасному світі. Ця ситуація зумовлює не лише формування нових потреб літніх людей, а й відмову від уявлень про старість як про інволюцію.

Зараз люди похилого віку – це гетерогенна популяція кількох поколінь, чимало з них ведуть самостійний та активний спосіб життя. Однак у суспільстві продовжують домінувати стереотипи про старість як про «напівіснування» та людей похилого віку як утриманців [2].

Отже, у роботі з людьми похилого віку необхідно здійснювати індивідуальний підхід до людей на основі не тільки глибокого вивчення особистих і професійно-ділових якостей, але і виявлення інтересів і потреб, створюючи умови для всілякого розвитку творчих здібностей і максимальної трудової віддачі.

Список використаних джерел та літератури

1. Вступ до соціальної роботи : навч. посіб / За ред. Т.В. Семигіної. - К.: Академвидав, 2005. – 304 с.
2. Капська А.Й. Соціальна робота : Підручник / А.Й. Капська - К.: Слово. 2011. – 399 с.
3. Лукашевич М.П. Соціальна робота : Підручник / М.П. Лукашевич - К.: Каравела. 2009. – 367 с.